

# zápisník 1961

časopis pro politiku a kulturu • leden-únor

## PRÁVO NA CIT

Jaroslav Strnad

Přesto, že v sovětské literatuře uhodily po krátkém údobí postalinského tání opět tuhé mrazy, setkává se její čtenář stále tu a tam se spisovateli, kteří se odváží konfrontovat svůj subjektivní názor na svět a na umění s dogmaty strany. Boris Pasternak se Doktorem Živagem přiznal k duchovnu v člověku a byl proto přinucen odmítnout Nobelovu cenu, která mu byla udělena za celé jeho básnické dílo. Ani Věra Panovová nepochodila lépe. Obě její hlavní díla, "Roční údobí" a "Sentimentální román", jsou romány sociálně kritické; nenajdeme v nich však ani jedinou větu, která by, byť i jen náznakem, zněla nelojálně k režimu, k sovětskému sociálnímu pořádku. Panovovou nelze nazvat odpůrkyní režimu, ani duchovní; dovede však okolní svět pozorovat věcně a bez ohledu na pomyslné hodnoty, nazývá nepřijemné a zavrženíhodné pravým jménem, v postavách svých románů zdůrazňuje především lidské vlastnosti, jež mnohdy prorážejí hranice, které jim ukládá ideologie.

Věra Panovová byla dlouhá leta novinářkou. Roku 1942 dostala příkaz doprovázet zdravotnický vlak na frontu a napsat o této cestě reportáž. Dojmy z této cesty byly tak silné, že jim musila dát ještě jinou formu než reportážní. Zachytila je v novele "Spolucestující", jež patří k nejslavnějším sovětským válečným novelám. Panovová za ni byla odměněna Stalinovou cenou. Podařilo se jí v ní zachytit prostou lidskou statečnost bez jakéhokoli ideologického patosu a propagandy. Již tehdy srovnávali Panovovou s Čechovem, hlavně proto, jak nevášnivě a chladně líčila duševní procesy. Romány, které následovaly po této novele, "Lidé z Krušilichy" a "Jasný břeh", nevymanili se z vlivu této prvotiny a byly jen její matnou nápodobou.

Teprve románem "Roční údobí" vykročila Panovová na novou cestu. Je to první sociálně kritický román postalinské éry, příběh o cizílosti, korupci, o chorobné touze po penězích a po moci. Osudy manželské dvojice Bortaševičových, které se po tuhém boji podaří vyšvihnout mezi horní vrstvu sovětské společnosti, jsou typické pro celý stav, pro společenskou skupinu s nejvyššími příjmy, skupinu velmi rozšířenou. Znovu kritici srovnávali Panovovou s Čechovem; tentokrát však už nebyla odměněna cenou. Onu čechovskou chladnokrevnost pozorování, která klade objektivně vedle sebe světlo a stín, aniž je nějak ideologicky oceňuje, ji tentokrát naopak vytýkal. Román "Roční údobí" obsahuje nepřikrášlený, a pro sově-

### OBSAH:

Jaroslav Jíra:

Naši výtvarní umělci a Paříž

František Listopad:

Je televize svébytné umění?

Dennis Žižka:

Nová jugoslávská encyklopedie

Jan Rys: Kopečkáři

Recenze s ukázkami

### Poznámky:

Umučený Dimitrij — Básník mučedník —

Zemřel Karel Deml — Literatura a revoluce.

### Reprodukce:

Karel Cerný, Jarov, olej. — Václav Beránek, Zpívající chlapec, dřevoryt.